

Penmail

Jaargang 17, nr. 4 – Oktober 2022

Uitgave : Werkgroep Kinderhandschrift

Redactie: Dick Schermer (dick.schermer@upcmail.nl)

Gratis digitaal kwartaalblad met informatie over kinder- en jeugdhandschrift

Doel en doelgroep

Met deze Penmail willen we mensen met belangstelling voor het schrift van kinderen en jeugdigen regelmatig informeren.

We vermoeden dat er bij meerdere groepen behoefte bestaat aan regelmatige informatie op dit gebied: Stichting Schrijfpedagogische Hulp (SPH), Vereniging voor handschriftontwikkeling (VLSM), Nederlandse Orde van Grafologen (NOG), Landelijke Bond van Remedial Teachers (LBRT), Onderwijsadviesdiensten (schrijfspecialisten), schrijftherapeuten.

Afbakening

Penmail zal zich vooral richten op deze terreinen: Handschriftonderwijs, schrijfmethode, schrijfmateriaal, schriftontwikkeling, schrijftests, verband tussen handschrift en persoonlijkheid, ofwel pedagogische schriftkunde. Informatie op het gebied van krabbels, tekeningen en kalligrafie valt in principe buiten onze doelstelling.

0-0-0-0-0

Graag worden we attent gemaakt op recente artikelen.

Zodat we er allemaal van kunnen profiteren.

Bij voorbaat weer hartelijk dank!

Ontwerpgericht onderzoek

Simone Huitema heeft haar Master Pedagogiek aan de NHL Stenden Hogeschool afgerond met het intrigerende onderwerp: *Ik kan het lezen, maar weet jij ook wat er staat?*

Zij eindigt haar inleiding met waar haar onderzoek op de Sint Franciscusschool over gaat:

Het team is gewend om te werken vanuit werkgroepen, met uit iedere bouw een afgevaardigde. De werkgroep heeft het mandaat vanuit het team en belangrijke adviezen worden door het team overgenomen. De werkgroep richt zich op het formuleren van een eenduidige visie op (voorbereidend) handschriftonderwijs en een te ontwikkelen doorgaande leerlijn, gericht op de fijne motoriek, met aandacht voor de papier- en pentaken en het schrijven met de hand.

Met als doel kinderen die voldoende startklaar zijn voor het handschriftonderwijs in groep 3 en uiteindelijk de school verlaten met een vlot en soepel leesbaar handschrift.

Simone is desgewenst bereikbaar op haar e-mailadres: jufsimone@live.nl.

Teaching Children Handwriting

Onlangs werden we attent gemaakt op bovenstaande uitgave van Audrey McAllen met de veelzeggende ondertitel: Historical, Developmental, and Practical Aspect of Writing. De eerste druk dateert van 1977, de geheel herziene tweede editie van 2008.

Het is een bijzondere ervaring om het handschriftonderwijs te zien vanuit de visie en praktijk van de antropologische Waldorfschool van Steiner. Zeer verrijkend.

Uitgegeven door Rudolf Steiner College Press, met als ISBN nummer 0-945803-55-9.

Reading, Writing, Technology, and Embodiment

Ook werd ons het actuele artikel (2022) met deze titel van Anne Mangen & Antti Pirhonen aanbevolen. Voor de nieuwsgierige lezer: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Wie een samenvatting in onze taal wil lezen, zal nog even geduld moeten hebben – zij komt in bundel 123.

Bundel 120 is verschenen

In de serie ‘*Over kinderhandschrift ... gesproken*’ is zojuist bundel 120 uitgekomen. Er zijn 23 artikelen in opgenomen. Ditmaal beperken we ons niet tot het vermelden van enkele bijdragen, maar geven een kijkje in de hele bundel; tussen haakjes staat de omvang genoemd):

1. Laat je niet voor de gek houden: waarom leren schrijven essentieel is, Challenger School, 2021 (3 p.)
2. Schrijven met een maatje, Filip Bloem, 2018 (3 p.)
3. Is cursief dood? Niet zo lang jij leeft, Brian Palmer, 2011 (3 p.)
4. Dode letters. Iedereen heeft een vreselijk handschrift tegenwoordig. Mijn dochter en ik gingen dat van ons herzien. Emily Yoffe, 2009 (4 p.)
5. Schrijven met de hand: De positieve voordelen voor je kind, Shandy Marso, 2015 (2 p.)
6. ‘Handschrift drukt gevoelens uit’, Trouw 23 jan. 2014 (2 p.)
7. Waarom kinderen anno nu nog steeds goed moeten leren schrijven, J/M Redactie School, 2020 (2 p.)
8. De sensuele kunst van het schrijven levend houden in een wereld van emoticons, Stephanie Wood, 2017 (2 p.)
9. Zes multisensorische technieken om te leren schrijven, Amanda Morin, z.j. (3 p.)
- 10 Handschriftonderwijs, Joan Sedita, 2022 (4 p.)
- 11 Onderzoek stelt dat met de hand schrijven het beste is om nieuwe informatie te leren, Sarah Fielding, 2021 (3 p.)
- 12 Wat we verliezen met de teloorgang van cursief, Tom Berger, 2017 (3 p.)
- 13 Een onderzoek naar schrijfpauzes in het handschrift van kinderen met Developmental Coordination Disorder, Kate Wilmut, 2014 (2 p.)
- 14 Handschrift van kinderen met ADHD: rol van grafologie, Rony Cohen c.s., 2019; aanvulling door dr. Jane Redfield Yank, 2022 (2 p.)
- 15 Effecten van cognitieve stress op handschriftbewegingen bij een doorgaande lus-schrijf-taak, Jane Yank, 2010 (2 p.)
- 16 Waarom weer cursief handschrift aanleren? Dr. Marc Seifer, 2022 (1 p.)
- 17 Dysgrafie bij kinderen: Een transversaal onderzoek in de basisschool, Raf van den Eynde, 2014 (3 p.)
- 18 De letters aanleren als beelden, Audrey McAllen, 2008 (3 p.)
- 19 Ik kan het lezen, maar weet jij ook wat er staat? Simone Huitema, 2022 (3 p.)
- 20 Relaties tussen biomechanische ergonomische factoren, kwaliteit van schrijfproducten, schrijf-efficiëntie en computergestuurde schrijf-procesmetingen bij kinderen met en zonder schrijfproblemen, S. Rosenblum, S. Goldstand & S. Paruhs, 2006 (2 p.)
- 21 Waarom schrijven met de hand goed voor je hersens is, Daniel J. Plebanek & Prof. Karin H. James, 2022 (4 p.)
- 22 Cursief schrijven zal nooit teloorgaan! Bahula-blog, 2011 (1 p.)
- 23 Neêrlands hope, Bert Buringa, z.j. (ca. 1962) (5 p.)

Belangstelling voor een enkel gratis artikel? We sturen het op verzoek graag digitaal toe. De hele bundel in pdf-versie kost € 3,50, en is te bestellen via dick.schermer@upcmail.nl. Op de website van ons Platform Handschriftontwikkeling (www.handschriftontwikkeling.nl) staat een overzicht van alle artikelen van de 120 bundels, bovendien een alfabetisch overzicht van alle auteurs, alsook een trefwoordenoverzicht. Ze zijn op de homepage te vinden onder het kopje ‘Sitemap’ en daarin ‘Bundels van Dick Schermer’.

Vragen op het brede gebied van handschrift - /schrijfonterwijs?

Sinds het bestaan van het Platform zijn er inmiddels 573 vragen binnengekomen. Ze worden binnen 2 weken beantwoord door de leden van het Platform met hun diverse vakinhoudelijke kwaliteiten. De vraag richten aan de contactpersoon: platformhandschriftontw@outlook.com.

Denk-aan-elkaartje

Juist in deze najaarsdagen besteedt een aantal kranten aandacht aan de ‘Week van eenzaamheid’. Ieder wordt uitgenodigd om via de krant – in dit geval de site dg.nl/denkaanelkaar – aan iemand een kaartje te sturen. De redactie zorgt voor een gratis postzegel en verzending.

Stuur een denk-aan-elkaartje!

Een enthousiaste en succesvolle herfstschrijftijd gewenst!
Met vriendelijke groeten,

Dick Schermer / 01.10.22